

Концепція громадянського суспільства і публічне управління

Г. М. Шаульська, Інститут законодавства Верховної Ради України

Категорія «громадянського суспільства» знаходиться на перетині декількох наукових галузей і досліджується філософією, політичними, юридичними та іншими науками. На сьогодні, як серед західних, так і серед вітчизняних дослідників, існує досить велике розмаїття думок та оцінок щодо трактування складної, багатопланової проблематики громадянського суспільства. Досягнення різних наукових галузей варто залучати під час реформування системи державного управління й місцевого самоврядування, а також для пошуку ефективної моделі публічного управління з дієвими механізмами взаємодії влади і суспільства. З цією метою зроблений короткий теоретичний аналіз концепції громадянського суспільства, починаючи з античних часів. Автор звертає увагу на те, що громадянське суспільство на Заході еволюційно розвивалося протягом тривалого історичного періоду, тому відрізняється від тих моделей, що закладаються в країнах, які набули незалежності після розпаду СРСР. Тому не варто захоплюватися запозиченням досвіду інших країн. А на сучасному етапі розвитку роль держави, органів влади полягає у тому, щоб удосконалити систему публічного управління, напрацювати дієві механізми, які мають сприяти розвитку громадянського суспільства в Україні.

Ключові слова: громадянське суспільство; публічне управління; державне управління; місцеве самоврядування; механізми публічного адміністрування

The concept of civil society and public administration

H. M. Shaulska, Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine

The category of «civil society» is at the intersection of several scientific fields and is explored by philosophy, political, legal, and other sciences.

Today, both among Western and domestic researchers, there is a rather large variety of opinions and assessments regarding the interpretation of the complex, multidimensional issues of civil society. And the achievements of various scientific fields should be involved in the reform of the system of public administration and local self-government, as well as to find an effective model of public administration with effective mechanisms of interaction between government and society. To this end, a brief theoretical analysis of the concept of civil society has been made since the ancient times, when in the history of civil society and state relations two tendencies, called liberal and conservative, have emerged and began to emerge.

The first is the division of civil society and state, in opposition to man and political power; is based on recognition of the indivisibility of the individual as a subject of law, guaranteeing his freedom of life and the limited political power.

The second (conservative trend) - in the merger of man and power, politics and law, within a single statehood. With the consistent development of this trend, state policy rests on the notion that private interests are insignificant, irrelevant. Activation of state policy and recognition of the right of state dominance over society are put forward.

The author draws attention to the fact that civil society in the West (where liberalism prevails) has evolved over a long historical period, and therefore differs from those in the countries that have become independent after the collapse of the USSR. Therefore, one should not be attracted to the borrowing experience of other countries. In the author's opinion, one must find his own, possibly unique, model that is relevant to our national traditions, which should be oriented towards the principle of individualism, and not collectivism. At the present stage of development, the role of the state and the authorities is to improve the system of public administration, to develop effective mechanisms that should promote the development of civil society in Ukraine.

Keywords: public administration; public administration; local self-government; mechanisms of public administration

Концепция гражданского общества и публичное управление

Г. Н. Шаульская, Институт законодательства Верховной Рады Украины

Категория «гражданского общества» находится на пересечении нескольких научных отраслей и исследуется философией, политическими, юридическими, другими науками. На сегодня, как среди западных, так и среди отечественных исследователей, существует достаточно большое разнообразие мнений и оценок относительно трактовки сложной, многоплановой проблематики гражданского общества. Достижения различных научных отраслей стоит привлекать при реформировании системы государственного управления и местного самоуправления, а также для поиска эффективной модели публичного управления с действенными механизмами взаимодействия власти и общества. С этой целью сделан краткий теоретический анализ концепции гражданского общества, начиная с античных времен. Автор обращает внимание на то, что гражданское общество

на Западе еволюційно розвивалось на протязі тривалого історичного періода, поэтому отличается от тех моделей, которые закладываются в странах, которые получили независимость после распада СССР. Поэтому не стоит увлекаться заимствованием опыта других стран. А на современном этапе развития роль государства, органов власти заключается в том, чтобы совершенствовать систему публичного управления, нарабатывать действенные механизмы, которые должны способствовать развитию гражданского общества в Украине.

Ключевые слова: гражданское общество; общественное управление; государственное управление; местное самоуправление; механизмы публичного администрирования

Постановка проблеми.

З крахом комуністичної та кризою соціалістичних ідеологій природно і закономірно, що центр ваги в дослідженні соціальних проблем було перенесено на демократію. Її концепція громадянського суспільства, що виникла і поступово розвивалась століттями, набула нової актуальності для країн, які отримали незалежність після розпаду СРСР. Як одна з ключових у дослідженнях філософії, політології, державного управління, інших наук, вона має на сьогодні значний аналітичний, нормативний і політичний потенціал, який необхідно застосовувати у процесі пошуку власної, української моделі публічного управління, удосконаленні механізмів взаємодії влади та суспільства.

Аналіз останніх досліджень засвідчив, що проблематику громадянського суспільства в різних аспектах досліджують такі науковці, як О. Гарань, В. Денисенко, Р. Дворкін, А. Карась [1], А. Колодій [2], М. Михальченко, В. Полохало, Ф. Рудич, С. Рябов, В. Ткаченко, Г. Щедрова [3] та інші. Громадянське суспільство в контексті розвитку сучасної демократії розглядається у дослідженнях А. Карася, М. Кравчука, В. Кременя, А. Крижановського, П. Рабіновича, О. Токовенка та інших. Серед зарубіжних дослідників: Ненсі Розенблум [5], Джон Кін [6], Роберт Патнем, Джеффри Александер [7], Ернест Андре Геллер [8].

Метою статті є короткий аналіз концепції громадянського суспільства, що необхідно під час реформування державного управління й місцевого самоврядування для удосконалення системи публічного управління з дієвими механізмами взаємодії влади і суспільства з метою створення власної, української моделі ефективного урядування.

Виклад основного матеріалу.

Як серед західних, так і серед вітчизняних дослідників існує досить велике розмаїття думок і оцінок щодо трактування складної, багатопланової проблематики громадянського суспільства. Дискусійним і досі залишається цілий ряд питань: щодо його походження, історичного розвитку, хронологічних рамок, термінології і т. ін.

Стосовно визначення серед науковців також існують різні точки зору. За однією з усталених: громадянське суспільство – це суспільство громадян із високим рівнем соціально-економічних, політичних, культурних і моральних рис, яке спільно з державою утворює розвинені правові

відносини; суспільство рівних можливостей для рівноправних громадян, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага. Це сфера спілкування, взаємодії, спонтанної самоорганізації та самоврядування вільних індивідів на основі добровільно сформованих асоціацій, яка захищена необхідними законами від прямого втручання держави.

Погоджуючись із таким визначенням стосовно ролі держави, маємо додати, що для становлення громадянського суспільства функції держави мають полягати не лише у впровадженні в життя нормативно-правових актів, що були б втіленням загальної волі громадян, оберігали непорушність їхніх прав та свобод, а й у створенні дієвих механізмів взаємодії влади і громадянського суспільства. Захищаючи свободу громадян, їх власність, здобуту працею, держава повинна діяти в строго окреслених межах, вихід за які може призвести до громадянської непокори. Громадяни повинні мати право протистояти уряду, чинити йому опір у разі, якщо влада вдається до узурпації чи тиранії. В сукупності таких поглядів і сформувався концепція громадянського суспільства, але цьому передували століття трансформації думок.

Ідеї стосовно того, що громадянське суспільство – це сфера, яка відмінна від держави, почали виникати з античних часів, вони присутні вже у роботах давньогрецьких філософів Платона і Аристотеля. Хоча більшість грецьких філософів державу та суспільство розглядали як єдине ціле. Але якщо у Платона інтереси особистості повністю підпорядковані інтересам держави, то Аристотель шукає таку модель, яка могла б бути оптимальною для рівноправної взаємодії і поєднання інтересів особи та держави. Можна вважати, що з цього часу в історії відносин громадянського суспільства та держави формуються дві тенденції, які отримали назву ліберальна і консервативна.

Ліберальна тенденція полягає в поділі громадянського суспільства і держави, у протиставленні людини й політичної влади. Ґрунтується на визнанні відособленості індивіда як суб'єкта права, гарантуванні свободи його життєдіяльності та обмеженості політичної влади.

Консервативна тенденція – у злитті людини і влади, політики і права в рамках єдиної державності. При послідовному розвитку цієї тенденції державна політика тримається на уявленні, що приватні інтереси несуттєві, неважливі. Активіза-

ція державної політики та визнання права домінування держави над суспільством висувуються на перший план.

Прихильники консервативних ідей не розмежовують державу й суспільство, не визнають необхідність демократичних свобод, які забезпечують права особистості стосовно держави, не обмежують сферу державного втручання у життєдіяльність соціуму.

Ідеї патерналістської держави, яка опікується громадянським суспільством, відображені в роботах Гегеля. В його баченні «громадянське суспільство – категорія, що відмінна від держави, це сфера реалізації приватних інтересів, де кожен для себе – мета». Держава являє собою вищий щабель, ніж громадянське суспільство, це вища цінність, «політичне тіло», яке ніби опікає громадянське суспільство, об'єднує його розрізнені частини в єдину цілісність [9].

Але з історії відомо, як патерналістська політика в управлінні породила тоталітарні режими, отже є неприйнятною для сучасних демократично розвинених країн, оскільки пригнічує розвиток громадянських ініціатив. Тоталітарний режим розвивається там, де не реалізовані ідеї громадянського суспільства, відсутня система правових взаємовідносин влади та громадськості, не розвинена політична культура взаємовідносин. Водночас ідеї патерналізму, як «загальне благо для більшості», «опіка державою своїх громадян», є складовою соціальної політики деяких розвинених країн.

У ХХ ст. ідея патерналістської держави трансформувалася в концепцію соціальної держави, держави загального благоденства. На думку деяких мислителів того часу, держава постає лише проміжним етапом розвитку суспільства. Пропагуючи переважання суспільства над державою, вважалося, що в процесі еволюції кордони між державою і суспільством поступово зникнуть.

Англійський філософ Дж. Локк стверджував, що особистість з її невід'ємними природними правами, свобода і приватна власність, що існували в додержавному стані, складають вищу цінність, яку потрібно оберігати від зазіхань держави, постійно обмежуючи сферу впливу останньої [10]. За концепцією Гроція, держава виникає із «загально-життєвої природи людини» як загальнокорисна інституція, що стала наслідком свідомої діяльності членів суспільства, як «удосконалений союз вільних людей, укладений заради дотримання права і загальної користі». Держава успішна настільки, наскільки пристосовується до реальних інтересів та потреб суспільства, і в майбутньому необхідності в ній не буде [11].

Ідеолог французької буржуазної революції Ж.-Ж. Руссо бачив ідеальну державу як механізм реалізації народного суверенітету, загальної волі, забезпечення майнового рівняння [12].

Схожий підхід представлено в ідеології соціалістів, які вважають метою

суспільного розвитку здійснення принципів соціальної справедливості, свободи і рівності, а ідеальним – суспільно-політичний лад, який допоможе втілити дані цінності.

Соціалісти-утопісти Ш. Фур'є і Р. Оуен були переконані, що організація справедливого суспільства повинна починатися «знизу» і ґрунтуватися на самоврядних виробничих одиницях, причому відмова від держави відбуватиметься поступово, еволюційним шляхом [13].

К. Маркс і Ф. Енгельс вважали, що на вищому щаблі суспільного розвитку (комунізмі) необхідність у державі взагалі відпаде.

Поряд із такими тенденціями розвиваються ідеї щодо піднесення громадянського суспільства над державою. Мислителі цієї групи проблематикою своїх досліджень обирають розмежування сфер впливу громадянського суспільства й держави, встановлення оптимальних взаємин між ними.

Дослідники, які поділяють таку точку зору, є прихильниками лібералізму – широкого ідейного, соціального та політичного руху, теоретичні коріння якого беруть свій початок у ХVІІ ст. Концепція лібералізму найбільше відповідає еволюційному розвитку переважної більшості західноєвропейських держав та Америки і є популярною у сучасній науці.

Ідея індивідуальної свободи як найважливіший концепт лібералізму знайшла своє відображення у працях вже згаданого Дж. Локка, поглядах – Вольтера, Ш. Монтеск'є, ідейних течіях французької революції, ученнях ХІХ ст. – А. Токвіля, Дж. С. Мілля.

А. Токвіль, Дж. С. Мілля підкреслювали важливість захисту і поновлення громадянського суспільства, під яким розуміли самоорганізовану, гарантовану законом сферу, яка не перебуває у безпосередній залежності від держави [14]. Поступальний рух до правової рівності, вироблення превентивних механізмів проти зловживань державної влади, поглинання державою громадянського суспільства, позбавлення громадян їхніх свобод – ідеї такої концепції.

Ш. Монтеск'є, як прихильник сильної держави, з одного боку, і захисник людської гідності та свободи особистості – з іншого, запропонував проект «обмеженого правління», чим зробив значний внесок у концепцію поділу влади [15]. Він вбачав її не у механічному перерозподілі повноважень між інститутами влади, а у стримуванні влади, врівноваженні її, забезпеченні соціального контролю над нею. Монтеск'є писав про те, як стикаються і взаємодіють гілки влади, наголошуючи на необхідності участі в державному управлінні всіх основних соціальних груп.

Теорія поділу влади, сенс якої полягає у попередженні зловживань владою, її монополізації і концентрації, стала основою політичного лібералізму.

Досягненням політичного лібералізму також

справедливо вважається теорія і практика правової держави, обґрунтування сутності права як універсального, об'єктивного і справедливого регулятора взаємовідносин влади та громадськості. Ще в епоху Середньовіччя і Відродження надавалося чимало трактувань права, але лише в епоху буржуазної революції, коли людська особистість і її свобода були визнані вищою цінністю, право стало ідейним стержнем взаємовідносин влади та народу, а ідея підпорядкованості влади праву знайшла практичне втілення.

Лише в сукупості категорій демократії, права і «соціальної держави» можливо забезпечити гармонійні взаємовідносини особистості, громадянського суспільства і влади. Отже, демократична держава, заснована на принципах народовладдя, представництва, свободи, рівності громадян, повинна бути правовою, оскільки реалізація демократії без верховенства права, дотримання законності владою та громадськістю неможлива.

Оскільки концепція правової демократичної держави (в ліберальному варіанті) не передбачала здатність держави забезпечити права і добробут всім громадянам, це зумовило необхідність її доповнення соціальним аспектом.

Перші праці з терміном «соціальна держава» з'являються ще до Другої світової війни у роботах А. Пренса. Майже одночасно з ним О. Гірке ввів у науковий обіг термін «соціальне право». Поняття «соціальна держава» було сформульоване в 1929 р. німецьким державознавцем Х. Хеллером, після чого воно поширилося в Європі. У США ідея соціальної держави була сприйнята пізніше, ніж у країнах Європи, оскільки тип свідомості американського суспільства був орієнтований на принцип індивідуалізму, а не на колективну свідомість.

Соціальна держава має забезпечити кожній людині гідні умови життя, соціальну захищеність, рівність початкових можливостей для реалізації її цілей, розвитку особистості. Ознаками соціальної держави є: відповідальність держави за рівень особистого добробуту громадян, наявність правових основ соціальної регуляції, орієнтація єдиної соціальної політики на всіх членів суспільства, забезпечення бюджетних соціальних виплат, соціального захисту громадян [16].

Отже, правова демократична соціальна дер-

жава – результат багатовікового розвитку суспільства в його діалектичній взаємодії з державою, де реальна свобода людини, її соціально-економічні, політичні, культурні права можуть забезпечуватися лише завдяки постійній активній участі громадянського суспільства у державно-політичних процесах.

Виходячи з цього, громадянське суспільство виступає джерелом, ресурсом і показником демократичної правової соціальної держави. Критеріями розвитку якого є:

1) економічний рівень – наявність різних форм власності, стійке існування вільних власників засобів виробництва, свободи вибору діяльності, економічної самореалізації;

2) політичний – наявність і реальна працездатність форм, методів, технологій, механізмів взаємодії влади з громадськістю на всіх рівнях: державному і місцевого самоврядування;

3) соціокультурний – наявність громадянської культури у політиків і представників громадськості.

Висновок.

Абсолютизувати ліберально-демократичну концепцію громадянського суспільства, намагатися пристосувати її до українських умов, на нашу думку, навряд чи варто. Адже громадянське суспільство на Заході створювалося протягом тривалого історичного періоду, еволюційно розвиваючись із архаїчних інститутів, тому відрізняється від тих моделей, що розвиваються в країнах, які утворилися після розпаду СРСР. Отже, можемо припустити, що громадянське суспільство в Україні у завершній своїй формі відрізняється від суспільств західного лібералізму, тому не варто захоплюватися запозиченням досвіду інших країн. Реформуючи систему державного управління й місцевого самоврядування, нам потрібно знайти власну, можливо, унікальну, відповідну до наших національних традицій модель. З нашої точки зору, вона має бути орієнтована на принцип індивідуалізму, а не колективізму, про що ми писали в іншій статті [17]. А на сучасному етапі розвитку роль держави, органів влади полягає у тому, щоб удосконалювати систему публічного управління, напрацьовувати ефективні механізми, які мають сприяти розвитку громадянського суспільства в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних баченнях: монографія / А. Карась. – Київ; Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 520 с.
2. Колодій А. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні: монографія / А. Колодій. – Львів : Червона Калина, 2002. – 275 с.
3. Щедрова Г. П. Громадянське суспільство та політична культура: теоретичний і прикладний аспекти: монографія / Г. П. Щедрова. – Луганськ : Вид-во «Елтон-2», 2009. – 308 с.
4. Кравчук В. М. Громадські організації і держава: взаємовідносини в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові аспекти): монографія / В. М. Кравчук. – Тернопіль : ТзОВ

- (Терно-граф), 2011. – 260 с.
5. Rosenblum N. L. «Civil Societies: Liberalism and the Moral Uses of Pluralism» / N. L. Rosenblum // *Social Research*. – 1994. – V. 61. – № 3. – P. 540-557.
6. Кін Дж. Громадянське суспільство: старі образи, нове бачення / Дж. Кін. – Київ : К.І.С. ; Аналіт.-дослідн. центр, 2000. – 191 с.
7. Alexander J. *Bringing Democracy Back In* / J. Alexander; ed. by C. Lemert // *Intellectuals Beyond Academy*. – London : Sage, 1990.
8. Gellner E. *Conditions of Liberty: Civil Society and Its Rivals* / E. Gellner. – London & Toronto : Hamish Hamilton / Penguin, 1994, – 225 p.
9. Гегель Г. Громадянське суспільство / Г. Гегель // *Філософія права*. – 1990. – № 12. – С. 6.
10. Локк Дж. Два трактата о государственном правлении // Дж. Локк – М., 1988. – Т. 3.
11. Гроцій Г. О праве войны и мира / Г. Гроцій; пер. с лат. А. Л. Саккетти. – М.: Научно-издательский центр «Ладомир», 1994. – 868 с.
12. Руссо Ж.-Ж. 1. Міркування про походження і основи нерівності між людьми. 2. Про суспільний договір або Принципи політичного права / Ж.-Ж. Руссо // *Трактати*. М., 1969; 1998.
13. Аникин А. В. Прекрасный мир утопистов: Сен-Симон и Фурье / А. В. Аникин // *Юность науки: Жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса – 2-е изд.* – М. : Политиздат, 1975. – 384 с.
14. Токвіль А. Про демократію в Америці / А. Токвіль. – Київ : Всесвіт, 1999. – С. 412-418.
15. Аверкин Н. М. *Монтескье / Н. М. Аверкин*. М. : Мысль, 1988. – 116 с.
16. Калашников С. В. *Функциональная теория социального государства / С. В. Калашников*. М. : Экономика. 2002.
17. Шаульська Г. М. Громадськість як індикатор системи державного управління та громадянського суспільства / Г. М. Шаульська // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. – 2017. – № 1. – С. 70-74.

REFERENCES

1. Karas, A. (2003). *Filosofia hromadianskoho suspilstva v klasychnykh teoriiakh i neklasychnykh bachenniakh [Philosophy of civil society in classic theories and nonclassical visions]*. Kyiv; Lviv: Publishing center of Ivan Franco LNU [in Ukrainian].
2. Kolodiy, A. (2002). *Na shliakhu do hromadianskoho suspilstva. Teoretychni zasady y sotsiokulturni peredumovy demokratychnoi transformatsii v Ukraini [On the way to civil society. Theoretical foundations and socio-cultural preconditions of democratic transformation in Ukraine]*. Lviv: Red Viburnum [in Ukrainian].
3. Schedrova, G.P. (2009). *Hromadianske suspilstvo ta politychna kultura: teoretychnyi i prykladnyi aspekty [Civil society and political culture: theoretical and applied aspects]*. Lugansk: Publishing house «Elton-2» [in Ukrainian].
4. Kravchuk, V.M. (2011). *Hromadski orhanizatsii i derzhava: vzaiemovidnosyny v umovakh formuvannia hromadianskoho suspilstva v Ukraini (teoretyko-pravovi aspekty) [Civil society organizations and the state: relations in the conditions of formation of civil society in Ukraine (theoretical and legal aspects)]*. Ternopil: TzOV [in Ukrainian].
5. Rosenblum, N.L. (1994). Civil Societies: Liberalism and the Moral Uses of Pluralism. *Social Research*, 61 (3), 540-557.
6. Kin, J. (2000). *Hromadianske suspilstvo: stari obrazy, nove bachennia [Civil society: old offenses, new vision]*. Kyiv: K.I.S. ; Analytically experimental center [in Ukrainian].
7. Alexander, J. (1990). *Bringing Democracy Back In. Intellectuals Beyond Academy*. C. Lemert (Ed.). London: Sage.
8. Gellner, E. (1994). *Conditions of Liberty: Civil Society and Its Rivals*. London & Toronto : Hamish Hamilton / Penguin.
9. Gegel, G. (1990). Hromadianske suspilstvo [Gromadyanske society]. *Philosophy of right*, 12, 6 [in Ukrainian].
10. Lokk, D. (1988). *Dva traktata o gosudarstvennom pravlenii [Two treatises about the state rule]*. Moscow [in Russian].
11. Grociy, G. (1994). *O prave vojny i mira [About a right for war and world]*. (A.L. Sakketti, Trans.). Moscow: scientific-publishing center «Ladomir» [in Russian].
12. Russo, Zh. (1969, 1998). 1. *Mirkuvannia pro pokhodzhennia i osnovy nerivnosti mizh liudmy [Reasoning about an origin and bases of inequality between people]*. 2. *Pro suspilnyi dohovir abo Pryntsypy politychnoho prava [About a public agreement, or Principles of political right]*. Treatises. Moscow [in Ukrainian].
13. Anikin, A.V. (1975). *Prekrasnyj mir utopistov: Sen-Simon i Fur'e [Wonderful world of utopians: Sen-Simon and Fourier]*. *Youth of science: Life and ideas of thinkers-economists to Marksa. (2nd ed.)*. Moscow: Politizdat [in Russian].
14. Tokvil, A. (1999). *Pro demokratiiu v Amerytsi [About democracy in America]*. Kyiv: Vsesvit, 412-418 [in Ukrainian].
15. Averkin, N.M. (1988). *Montesk'e*. Moscow: Mysl' [in Russian].

16. Kalashnikov, S.V. (2002). *Funkcional'naja teorija social'nogo gosudarstva [Functional theory of the social state]*. Moscow: Economy [in Russian].
17. Shaulska, H.M. (2017). Hromadskist yak indykator systemy derzhavnoho upravlinnia ta hromadianskoho suspilstva [Public as indicator of the system of state administration and civil society]. *Announcer of the T. Shevchenko Kyiv national university*, 1, 70-74 [in Ukrainian].

Шаульська Галина Миколаївна

Кандидат наук з державного управління, головний консультант науково-організаційного відділу
Інститут законодавства Верховної Ради України
02000, м. Київ, Несторівський провулок, 4

Shaulska Halyna M.

Ph.D. in Public Administration, chief consultant of the scientific and organizational department
Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine
4, side-street of Nestorivskiy, Kyiv, 02000, Ukraine

Email: schaulska@i.ua

Цитування: Шаульська Г. М. Концепція громадянського суспільства і публічне управління / Г. М. Шаульська // Аспекти публічного управління. – 2018. – Т. 6. – № 1-2. – С. 58-63.

Citation: Shaulska, H.M. (2018). *Koncepcija gromadjans'kogo suspil'stva i publichne upravlinnja [The concept of civil society and public administration]*. *Aspects of public administration*, 6 (1-2), 58-63.

Стаття надійшла / Article arrived: 14.01.2018

Схвалено до друку / Accepted: 18.01.2018